



Kadın Sığınma Evi Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: Ankara Örneği

Melike YALÇIN*

Öz

Günümüzde şiddet nedeniyle güvenli barınmaya ihtiyaç duyan kadınlara sunulan hizmetlerin en önemlilerinden birini kadın sığınma evleri oluşturmaktadır. Bu çalışmada kadın sığınma evlerinde sunulan hizmetlerin hem hizmeti alanlar hem de hizmeti sunanlar açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmada nitel ve nicel yöntemler birlikte kullanılmış olup, nitel veriler Ankara'da bulunan altı sığınma evindeki 10 meslek elemanı ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın nicel verileri ise bahsedilen sığınma evlerinden şiddet nedeniyle barınma hizmeti alan 107 kadın ile araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu kullanılarak sağlanmıştır. Araştırmanın nicel verileri SPSS paket programı aracılığıyla frekans dağılımı bazında incelenmiş olup, nitel veriler ise tematik bir biçimde ayrılarak çözümlenmiştir. Hizmet alan kadınlar sığınma evlerinde sunulan hizmetlerden en çok barınma ve güvenlik hizmetlerini yeterli bulurken, mesleki eğitime destek ve sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetlere ilişkin hizmetleri almadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar, sığınma evinin fiziksel özelliklerinden memnundurlar ve meslek elemanlarıyla iyi ilişkiler içerisindeyler. Meslek elemanlarının tümü ise yaptığı işi sevmekle birlikte, aldığı maaşı yetersiz bulmakta ve iş yükünün fazla olmasından dolayı mesleki çalışma yapma konusunda yetersiz kalmaktadırlar. Meslek elemanları alana ilişkin mevzuatın uygulanmasında sorun yaşamakta olup, eğitim ve süpervizyon desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Sonuç olarak kadın sığınma evlerinde barınma hizmeti dışında kadınları güçlendirme odaklı hizmetlere daha çok yer verilmesi ile meslek elemanlarının mesleki kapasitelerinin artırılması ve özlük hakları açısından daha çok desteklenmeleri gerektiğine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Kadına Karşı Şiddet, Kadın Sığınma Evleri, Kadın Sığınma Evlerinde Sunulan Hizmetler.

* Bu makalede Melike YALÇIN'ın Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalında gerçekleştirmiş olduğu "Aile İçi Şiddet Nedeniyle Kadın Konukevinden Hizmet Alan Şiddet Mağduru Kadınlar ile Kurulmuş Görev Yapan Meslek Elemanlarının Kadın Konukevi Hizmetlerine İlişkin Değerlendirmeleri: Ankara Örneği" başlıklı yüksek lisans tezindeki verilerden yararlanılmıştır.

Dr., melike.yalcin@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2312-276X

Evaluation of Women Shelter Services in Terms of Service Receivers and Service Providers: Ankara Sample

Abstract

Today, women shelters constitute one of the most important services offered to women who need safe shelter due to violence. In this study, it is aimed to evaluate the services provided in women's shelters in terms of both service recipients and service providers. In this context, qualitative and quantitative methods were used together in the research, and qualitative data were obtained by using a semi-structured interview form with 10 professionals in six shelters in Ankara. The quantitative data of the study were obtained by using the interview form prepared by the researcher with 107 women who received shelter service due to violence from the mentioned shelters. The quantitative data of the study were examined on the basis of frequency distribution through the SPSS package program, and the qualitative data were thematically separated and analyzed. Women who receive services stated that while sheltering and security services are mostly sufficient, they do not receive services related to support for vocational education and social, artistic and sports activities. Participants are satisfied with the physical characteristics of the shelter and maintain good relationships with professionals. All of the professional staff find their salary insufficient, they love the job they do, and they are insufficient to do professional work due to the high workload. Professional staff has problems in the implementation of the legislation in the field and they need training and supervision support. As a result, it has been concluded that the professional capacities of professionals should be increased and they should be supported more in terms of their personal rights by giving more place to services focused on empowering women in women's shelters other than accommodation services.

Keywords

Violence Against Women, Women's Shelters, Services Offered in Women's Shelters.

Extended Abstract

The phenomenon of violence against women emerges as a social problem today, and in this context, changes and transformations are made in state policies and services for the solution of the current problem. However, there are hardly any studies on the extent to which long-term services are beneficial. The most important of services provided to women victims of violence in Turkey is the women shelters. Women shelters have been put into service in our country since the 1990s, and their number has increased gradually until today. The main purpose of women shelters is to provide shelter services to women who are victims of violence and their children, if any, but also to try to reduce the effects of the physical-psychological trauma experienced by the woman / child due to violence while providing shelter. In addition, women shelters are to plan the future for women who are victims of violence and their children, to empower women and to carry out studies that will provide economic, social, environmental, legal and psychological opportunities that can stand alone after the shelter life. From this point of view, it is possible to say that women shelters are a social service institution where the areas of family, women and children intersect, which are one of the working areas of social work.

the shelters within the framework of organizational structure, services and professional practices and to be evaluated by service providers and service users. When the age status of women staying in women shelters is examined, more than half of them are between the ages of 21-40, 67.3%. When the educational status of women was examined, it was seen that the number of primary school graduates (43.9%) was in the majority. 47.7% of the women staying in the women shelter are married women. In this context, it can be said that there are more women who are married and apply to the shelters due to spousal violence. It is an important factor that women work in the process of empowerment in an environment free from violence. However, 87.9% of the women participating in the research state that they do not work. More than half of the women (53.3%) staying in the women's shelters do not have an income from anywhere. While 78.5% of the women stated that they had children, 35.5% of them had children with whom they stayed in the shelters. The period of stay in the women's shelter is specified in the legislation on women's shelters, and this period is limited to six months, and can be extended if deemed necessary. In this context, the most women who received service stayed in the shelters between 0-3 months with a rate of 46.7%.

Satisfaction of women receiving service with their professional staff was found to be sufficient with a rate of 78.5%. The rate of women who are satisfied with the physical characteristics of the shelter is as high as 74.8%. 72.9% of the services were found to be sufficient by women. Another service that was found to be the most adequate by women with 86.9% was the security service. Therefore, it is concluded that the shelters surveyed offer reliable accommodation services sufficiently by women who are victims of violence. Psychological support services were found to be sufficient by 57.9% of women. Another service deemed sufficient by women was legal support services with a high rate of 63.6%. Following the enactment of the law, efforts to protect women who are victims of violence and preventive measures for those who use violence have gained momentum. Medical support service was found to be sufficient by the women receiving service from the shelters with a rate of 59.8%. Temporary financial aid is considered within the scope of the allowance given to women. While the allowance is given to women regularly and in sufficient amount in the shelters affiliated to the Ministry, there is no allowance application in the shelters affiliated with the local administrations.

Shelters affiliated with the local administration also try to provide pocket money to women through the Social Assistance and Solidarity Foundation or donations. On the other hand, 33.6% of women who receive service find the temporary financial assistance service sufficient, while 24.3% of them do not find the service sufficient. Among the women participating in the study, the rate of those who find support service for employment sufficient is 39.3%. 29.9% of the women who have children with them evaluated the nursery support service of the organization as sufficient. It is of great importance for

women who do not have any education or profession to participate in vocational training in order to participate in employment.

However, 36.4% of the women in the shelter stated that they did not receive such a service. 31.8% of women who currently receive service from women shelters stated that they do not receive scholarship support services for their children. 32.7% of women stated that they did not receive such a service in the evaluation regarding social, artistic and sports activities. All of the professional staff find their salary insufficient, but they love the job they do. However, professional staff cannot provide professional satisfaction due to the interruption of services and their failure to achieve the desired goals. In general, they agree that the professional staff is insufficient. They think that shelter services are not aimed at empowering women, especially employment support services are insufficient.

They think that the service is provided only on the basis of accommodation, so it actually turns into a hotel service. Some of the professionals mentioned that professional services can also be provided from outside, because after a while, their relations with women became informal. Professional staff also stated that they are demanded in their jobs such as data recording, cover letter, statistics, and therefore their workload increased and they had difficulties in fulfilling their professional duties. As a result, it was found that the professional capacities of the professionals should be increased and they should be supported more in terms of their personal rights by giving more place to services focused on empowering women, apart from the shelter service in women shelters.

Giriş

Kadına karşı şiddet tüm dünyanın olduğu gibi, ülkemizin de önemli sosyal sorunlarından birisidir. Söz konusu şiddet durumu çok eski zamanlardan beri varlığını sürdürmekte olup, yapılan antropolojik çalışmalarda da bazı yerli kabileler hariç dünyanın neredeyse her toplumunda görüldüğü tespit edilmiştir. Kadına karşı şiddet, özellikle ataerkil yapıya sahip toplumlarda daha belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır (Şahin & Yetim, 2008: 48; Cannon & Sparks, 1989: 203).

Ülkemizde şiddete maruz kalan kadınlara sunulan hizmetlerin başında ise kadın sığınma evleri gelmektedir. 1990'lı yıllarda açılmaya başlayan sığınma evlerinin sayısı zaman içerisinde artmış, sunulan hizmetler de geliştirilmeye çalışılmıştır.

Kadın sığınma evleri şiddete uğrayan ve güvenli barınmaya ihtiyaç duyan kadınlara hizmet veren sosyal hizmet kuruluşlarından biridir. Şiddet mağdurları sığınma evlerinden belirli bir süreye kadar hizmet almaktadırlar. Dolayısıyla mağdurların güçlendirilmeleri ve bundan sonraki yaşamlarını planlamalarında destek hizmetlerinin sunulması önemlidir. Sığınma evlerinde gerçekleştirilecek çalışmalarda vaka yönetimi anlayışıyla kadınların ihtiyaçları doğrultusunda hizmetlerin koordine edilmesi ve bütüncül perspektifte sunulması gerekmektedir.

Günümüzde şiddetle mücadele politikalarından biri olarak kadın sığınma evlerinde niceliksel bir artış gerçekleştirildiği görülmektedir. Dolayısıyla kadına karşı şiddetle mücadele alanında koruma ve güçlendirme mekanizması olarak işlev görmesi beklenen kadın sığınma evi hizmetlerinin hem hizmeti alanlar hem de hizmeti sunanlar açısından nasıl değerlendirildiği merak edilmiştir. Söz konusu değerlendirmelere ilişkin sonuçların, özellikle kadına yönelik şiddetle mücadele alanındaki politika üretiminde yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın kuramsal bölümünde öncelikle kadına yönelik aile içi şiddet, kadın sığınmaevleri ve şiddete maruz kalan kadınlarla gerçekleştirilen sosyal hizmet uygulamalarına ilişkin başlıklara yer verilmiştir. Ardından çalışmanın yöntem bölümü açıklanmış, bulgular ve yorumdan sonra sonuç ve öneriler aktarılmıştır.

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Şiddet, sahip olunan gücü kullanarak başkası ya da kendisinin beden ve ruh bütünlüğüne zarar verecek davranışlar olarak tanımlanabilir. Bir ilişkide güç ve kontrol amaçlı birinin diğerine karşı kullanmış olduğu her türlü istismara dayalı davranış şiddet olarak tanımlanabilir. Korkutma, aşağılama, incitme, manipüle etme, yalnızlaştırma, yaralama gibi her tür davranış şiddet dâhilinde ele alınabilir (Köse & Beşer, 2007; Lambert, 2017).

Kadına karşı şiddet ise cinsiyet temelli şiddet olarak da kavramsallaştırılabilir. Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan her türlü şiddet davranışını açıklamaktadır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 20 Aralık 1993 tarihinde kabul edilen Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge'de ise kadına karşı şiddet *"İster kamusal ister özel hayatta olsun tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dâhil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi"* olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte, 8 Mart 2012 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda şiddet; *"Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış"* olarak tanımlanırken, aynı Kanunda kadına yönelik şiddet ise; *"Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan her türlü tutum ve davranış"* olarak tanımlanmaktadır. Görüldüğü gibi, ülkemizde kadına yönelik şiddete ilişkin ayrı bir mevzuat bulunmakta olup, söz konusu mevzuat içerisinde şiddet uygulayanlar ve şiddet mağdurlarıyla ilgili çeşitli tedbir kararlarına ilişkin maddeler de düzenlenmiştir.

Kadına yönelik şiddet tek bir nedene indirgenemez. Erkek egemen toplum yapısı ise, kadına yönelik şiddete kaynak oluşturmaktadır. Bu tür toplumlarda kadınlar, toplumsal, geleneksel, siyasal, eğitimsel pek çok alanda ayrımcılığa uğramakta ve erkeğe bağımlı hale gelebilmektedir. Erkeğin toplumda var olan üstün konumuyla birlikte, alınacak kararlarda daha çok söz sahibi olması ise şiddet davranışını beslemektedir. Şiddet aynı zamanda bulunulan çevre içerisinde de öğrenilebilmekte, özellikle ailesinde bu tür davranışları gözlemleyen ya da deneyimleyen bireyler de gelecekte şiddet uygulayabilmektedirler (Ođman, 2012: 167). Kadına yönelik şiddete ilişkin istatistikler incelendiğinde ise Amerika'da her dört kadından birinin eşi ya da erkek arkadaşı tarafından şiddete uğradığı (Breiding, Black & Ryan, 2008), hane içinde silah bulunması durumunda kadının öldürülme olasılığının %500 arttığı (Campbell, Webster & Koziol-McLain, 2003) tespit edilmiştir. Ülkemizde gerçekleştirilen ve tüm bölgeleri kapsayan bir araştırmanın sonuçlarına göre de, yaşamının

herhangi bir döneminde kadınların %35'i fiziksel, %12'si cinsel, %43'ü duygusal, %30'u ise ekonomik şiddete maruz kalmaktadır. Söz konusu araştırmanın diğer bulgularına göre de, kadınlar şiddete en çok eşleri ya da birlikte oldukları erkekler tarafından maruz kalmaktadırlar (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı [ASPB] Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015).

Kadın Sığınma Evleri

Kadın sığınma evleri, şiddet mağdurları için önceleri yalnızca barınma hizmeti veren ve fiziksel olarak şiddetten korundukları yerler olarak görülmekteydi. Ancak zaman içinde barınmanın ötesinde, mağdurlar için kaynaklara ulaşabilecekleri ve güçlenerek şiddetsiz bir yaşam sürdürmelerine onlara destek sağlayacak yerlere dönüştüler (Ben-Porat & Itzhaky, 2008).

Temelde kadın sığınma evleri, şiddete maruz kalan kadınların son çare olarak gördükleri ve başvuruda buldukları mekanizmaların başındadır. Uzun süre şiddete katlanmak zorunda kalan pek çok kadın, aslında bir anlamda artık bu şiddete dur demek için evinden ayrılmakta, varsa çocukları ile birlikte kadın sığınma evlerinde şiddetsiz bir yaşama adım atmaktadırlar. Öte yandan ülkemizde töre ve namus cinayetleri de önemli bir sorun olmakla birlikte, kadınlar söz konusu zararlı geleneklerden kurtulmak için de sığınma evlerine başvuruda bulunabilmektedirler.

Ülkemizde şiddete maruz kalan kadın ve beraberindeki çocuklarının korunması ve desteklenmesine yönelik kadın sığınma evi hizmetleri Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik çerçevesinde yürütülmektedir. Söz konusu Yönetmelik'te kadın sığınma evlerinin çalışma esasları, kuruluş standartları, hizmetten yararlananlar, kalış süresi, sunulacak hizmetler, ayrılma süresi ve sonrası, çalışanların niteliği gibi başlıklar altında hizmetler düzenlenmiştir. Hâlihazırda ülkemizde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (AÇSHB) bağlı 110, belediyelere bağlı 32, Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne bağlı 2, sivil toplum kuruluşuna bağlı 1 olmak üzere toplam 145 kadın sığınmaevi bulunmaktadır (AÇSHB, 2019). Buradan yola çıkarak ülkemizde AÇSHB'nin kadın sığınma evi sayısının yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarına göre daha fazla olduğu söylenebilir. Her ne kadar Avrupa ülkelerinde kadın sığınma evi hizmetleri yerel yönetimler ve STK'lar tarafından yürütülse de, ülkemizde şiddete maruz kalan kadınlara sunulan hizmetler daha çok kamu tarafından sunulmaktadır.

Şiddete Maruz Kalan Kadınlarla Sosyal Hizmet Uygulamaları

Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonuna (International Federation of Social Workers-IFSW) göre sosyal hizmet, bireylerin güçlenmesi ve özgürleşmesini destekleyen, sosyal adalet, insan hakları, farklılığa saygı ilkelerini temel alan, uygulamaya dayalı bir meslek ve disiplindir. Sosyal hizmetin uygulama alanları arasında, işsizler, yoksullar, aileler, yaşlılar, engelliler, göçmenler, aile içi şiddet mağdurları gibi kısaca toplumda dezavantajlı ve

desteklenmeye ihtiyacı olanlar bulunmaktadır (Duyan, 2010). Bununla birlikte sosyal hizmet mesleğinin temelinde bireyle, grupla ve toplumla çalışma vardır. Dolayısıyla şiddete maruz kalan kadınlarla gerçekleştirilecek sosyal hizmet uygulamalarında bütüncül değerlendirme ve müdahaleler önem taşımaktadır (Adams, Dominelli & Payne, 2015).

Temelde kadına yönelik şiddet sorunsalına ilişkin mikro, mezo ve makro düzeylerde koruyucu ve önleyici sosyal hizmet uygulamaları gerçekleştirilebilir. Bu kapsamda aşağıdaki başlıklarda şiddete maruz kalan kadınlar için her bir düzeye yönelik gerçekleştirilecek müdahaleler açıklanmıştır.

Mikro Düzey Sosyal Hizmet Müdahalesi

Türü ne olursa olsun şiddet, kadınlar üzerinde travmatik etkilere yol açabilmektedir. Söz konusu etkilerin en önemlileri ise kadının kontrolünü kaybetme duygusunu yaşaması ve güçsüzlük hissetmesidir. Bu anlamda, şiddete maruz kalan kadınlarla gerçekleştirilecek sosyal hizmet uygulamalarının amacı en temelde kadınların yaşamış olduğu bu olumsuz etkilerden kurtularak psiko-sosyal işlevselliklerini yeniden kazanmalarını sağlamaktır.

Mikro düzey sosyal hizmet müdahalelerinde öncelikle şiddete maruz kalan kadınların güçlendirilmesi çalışmaları yer alır. Bu kapsamda, şiddete maruz kalan kadının güçlü yönleri ile mevcuttaki kaynaklarını birlikte belirlemek ve şiddet döngüsünü kırmasına yardımcı olmak temel çalışmalardandır.

Şiddete maruz kalan kadınların güçlendirilmelerinde;

- *Kadının mevcut seçeneklerini değerlendirebilmesine yardım etmek,*
- *Yasal hakları konusunda rehberlik yapmak ve bu konudaki başvurularını takip etmek,*
- *Şiddet döngüsü hakkında bilgilendirilmesi,*
- *Toplumda bulunan kaynaklar konusunda bilgilendirmek ve kadın yararına harekete geçirmek,*
- *Şiddetin kendi suçu olmadığı konusunda kadına farkındalık kazandırmak sayılabilir.*

Şiddete maruz kalan kadınların benlik saygısının yükselerek yeni deneyimlere açık hale gelmesi kolay bir süreç değildir, ancak sosyal hizmet uzmanı ve şiddete maruz kalan kadın arasındaki profesyonel ilişki ile bu mümkün hale gelebilir. Bununla birlikte müdahale, şiddete maruz kalan kadının içinde bulunduğu durum kapsamında değerlendirilmelidir. Kısa dönemli ve acil durumlar için krize müdahale yaklaşımı, çözüm odaklı kısa süreli terapi ve destekleyici grup çalışmalarından yararlanılabilir. Ek olarak, krize müdahale yaklaşımında mağdurun şiddet uygulayan ile ilişkisini sonlandırmak için uygun baş etme stratejileri üzerinde de birlikte çalışılabilir. Yine mikro düzey sosyal hizmet uygulamalarında problem çözme yaklaşımı da kullanılabilir. Bu yaklaşımda öncelikle mağdurun sorununa ilişkin bilgi toplama, sorunun net olarak tanımlanması, çözüme yönelik hedeflerin belirlenmesi, hedeflerin

uygulanması, sonlandırma ve uygulamanın değerlendirilmesi süreci tamamlanır (Roberts, 2007).

Şiddete maruz kalan kadın ile gerçekleştirilecek mesleki görüşmelerde, mümkün olduğunca mağdurun kendini güvende ve rahat bir ortamda hissetmesi sağlanmaya çalışılmalıdır. Konuşmak istemediği konulara ilişkin zorlamada bulunulmamalıdır. Kendisine ait hiçbir bilginin başka kişilerle paylaşılmaya çağrı konusu aktarılmalıdır. Görüşme mümkün olduğunca aktif dinleme çerçevesinde yapılandırılmalıdır (Kirst-Ashman & Hull, 1999).

Ek olarak, şiddete maruz kalan kadınlarla vaka yönetimi temelindeki çalışmalar da oldukça önemlidir. Vaka yönetimi, mağdurun ihtiyaçları ile toplumdaki kaynaklar arasında bağlantının kurulmasına dayanır. Aynı zamanda koordinasyon, bütünleştirme, sevk ve idare ile planlamayı da içeren bir sürece sahiptir (Compton, Galaway & Cournoyer, 2005).

Mezzo Düzey Sosyal Hizmet Müdahalesi

Şiddete maruz kalan kadınların yaşamlarına yeni bir yön çizebilmeleri ve gelecek planlaması yapmalarında kullanılacak yöntemlerden biri de mezzo düzeyde grup çalışmalarıdır. Ek olarak, mezzo uygulamalar temelinde kadın sığınma evlerinde görevli personellerin eğitimleri, kuruluşun hizmet verme sürecinin geliştirilmesi de yer almaktadır.

Makro Düzey Sosyal Hizmet Müdahalesi

Makro düzey sosyal hizmet müdahaleleri daha çok geniş ölçekteki toplum temelli müdahalelerdir. Bilgi ve bilinçlendirme çalışmaları, koordinasyon ve işbirliği çalışmaları, eğitim faaliyetleri, hizmet standartlarını geliştirme, kurumsal kapasitenin artırılması gibi çalışmaları içerir. Bununla birlikte, kadına karşı şiddetle mücadeleyle ilişkin koruyucu ve önleyici düzeylerdeki politika oluşturma çalışmaları da bu kapsam içerisinde yer alır.

Kadına yönelik şiddetle mücadele çok disiplinli bir yaklaşımı gerektirdiğinden adalet, emniyet, sağlık sistemlerinin konuya katkısı anlamında, işbirliği ve koordinasyon çalışmaları önem taşımaktadır. Özellikle aile içi şiddete maruz kalanların başvuru mekanizmalarının ilki kolluk birimleri olmaktadır. Dolayısıyla, özellikle kolluk birimlerindeki personellerin olaylara doğru açıdan yaklaşabilmesi kadına karşı şiddet konusunda bilgi ve bilinçlendirilmelerine gereksinim vardır. Öte yandan, adalet sistemi de bir suç fiili olan kadına karşı şiddet olaylarında oldukça önemli bir yerde durmaktadır. Yasaların etkin bir biçimde uygulanması, şiddete ilişkin koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının süratle ve etkin bir biçimde alınması, konuya ilişkin mücadelede önemlidir. Makro düzeyde özellikle yasaların etkin uygulanması konusunda sosyal hizmet uzmanları lobicilik faaliyetleri yürütebilir.

Bununla birlikte, özellikle şiddete maruz kalan kadınlara koruma sağlayan kadın sığınma evlerinin kurumsal kapasitelerinin artırılması, hizmete yönelik standartlaşmanın sağlanması ve ihtiyaçlar doğrultusunda plan ve programların oluşturulması yine makro düzey müdahaleler kapsamında yer alabilir.

Yöntem

Bu araştırma bir hizmet değerlendirme araştırması olarak planlanmış olup, çalışmada Ankara'da bulunan -o dönem ki adı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı- şimdiki adı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile yerel yönetimlere bağlı kadın sığınma evlerinden hizmet alan kadınlar ile bu kuruluşlarda görev yapan meslek elemanlarının sığınma evi hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerine yer verilmiştir. Değerlendirme iki tür olarak ele alınmaktadır. Birincisi "önceden düzenlenmiş değerlendirme" kapsamında ele alınan geleneksel değerlendirme yöntemidir. Bu değerlendirmede standardize edilmiş ölçme araçları kullanılır ve belirlenmiş amaçların başarısıyla ilgilenilir. Bu türde, veri analizleri önem teşkil etmektedir. İkinci tür olan "etkileşime dayalı değerlendirme" ise gözlemlerle ortaya çıkan sonuçlarla ilgilenir (Clarke, 1999: 21). Bu çalışmada da "etkileşime dayalı değerlendirme" kapsamında kadın sığınma evinden hizmet alan kadınlar ile burada görev yapan meslek elemanlarının sunulan hizmetlere ilişkin değerlendirmeleri ele alınmıştır.

Bu kapsamda çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanımına dayanan karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem kullanımının amacı ise şiddete maruz kalan kadınlara sunulan hizmetlerin işlevselliğinin çok boyutlu olarak ortaya konulmasıdır. Araştırmanın nicel kısmı ile ilgili veriler Ankara'da (mülga) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve yerel yönetimlere bağlı toplam altı kadın sığınma evinden hizmet alan şiddete maruz kalan kadınlardan elde edilen verilere dayanırken, nitel kısmı ile ilgili veriler bu kuruluşlarda görev yapan meslek elemanları ile yapılan görüşmeler kapsamında elde edilmiştir.

Bu çalışmanın gerçekleştirildiği dönemde Ankara'da (mülga) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı iki (1. ve 2. Kadın Sığınma Evi) belediyelere bağlı dört (Çankaya, Ankara Büyükşehir, Mamak, Keçiören Sığınma Evleri) olmak üzere toplam altı kadın sığınma evi 155 kapasite ile hizmet vermekteydi. Söz konusu sığınma evlerinde sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimcisi ve sosyolog olmak üzere toplam 14 meslek elemanı görev yapmaktaydı. Bu kapsamda çalışmaya tüm sığınma evlerinden hizmet alan kadınlar dâhil edilmek istenmiş, bu amaçla tam sayım yapılmış ve katılmayı kabul eden 117 kadına ulaşılmıştır. Yine kadın sığınma evlerinde görev yapan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 10 meslek elemanı da çalışmaya dâhil edilmiştir.

Araştırmanın nicel verileri, kadın sığınma evlerinden hizmet alan ve çalışmaya katılmayı kabul eden kadınlarla, araştırmacı tarafından literatüre dayanılarak geliştirilen ve 35 sorudan oluşan görüşme formu aracılığı ile elde edilmiştir. Görüşme formunda, kadınların sosyo-demografik özellikleri, kadın sığınma evlerinde verilen her bir hizmet ile sığınma evinin fiziksel özellikleri ve meslek elemanları ile ilişkilerini değerlendirmeye yönelik sorular bulunmaktadır.

Araştırmanın nitel verileri ise, kadın sığınma evlerinde görev yapan ve araştırmaya katılmayı kabul eden meslek elemanlarından, araştırmacı tarafından literatüre ve araştırmacının alan deneyimlerine dayanılarak geliştirilen ve 14 sorudan oluşan yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile derinlemesine görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda, meslek elemanlarının çalışma şekli, maaş yeterlilikleri, sığınma evinde verilen her bir hizmeti nasıl değerlendirdikleri, sığınma evinde işlevsel hizmetlerin neler olduğu, hizmet verme sürecinde karşılaştıkları zorluklar ile bu alana ilişkin mevzuat hakkındaki değerlendirmelerini amaçlayan sorular bulunmaktadır.

Veri toplamaya geçmeden önce Bakanlık ve yerel yönetimler bünyesindeki kadın sığınma evlerinde çalışma yapabilmek için ilgili kurumlardan araştırma izni alınmıştır.

Veri toplama süreci Mart 2014- Haziran 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecine geçmeden önce görüşme formundaki soruların anlaşılabilirliğinin belirlenmesi amacıyla 10 kadın ile ön deneme gerçekleştirilmiştir.

Görüşmeye başlamadan önce kadınların her birine araştırma ile ilgili bilgilendirme yapılmış, yaklaşık görüşme süresi belirtilmiş, katılımları konusunda onayları alınarak bilgilendirilmiş onam formu imzalatılmış, rahatsız oldukları soruları cevaplandırmayabilecekleri kendilerine hatırlatılmıştır. Sığınma evlerinin gizli kuruluşlar olması nedeniyle araştırmaya katılan kadınların kimlik bilgilerine yer verilmemiştir. Araştırmaya katılmak isteyen kadınlar ile buldukları sığınma evlerinde akşam saatlerinde ya da hafta sonları ortalama 20-25 dakika yüz yüze görüşme yapılarak görüşme formundaki bilgiler elde edilmiştir. Okuma yazma bilmeyen ya da okuma yazması iyi olmayan kadınlara görüşme formundaki sorular okunmuş ve yanıtları kaydedilmiştir. Her bir görüşme sonunda tutulan kayıtlar aynı gün bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Görüşmeye başlamadan önce meslek elemanlarının her birine araştırma ile ilgili bilgilendirme yapılmış, yaklaşık görüşme süresi belirtilmiş, rahatsız oldukları soruları cevaplandırmayabilecekleri konusu kendilerine hatırlatılmıştır. Görüşmelerde izin alınarak ses kaydı da yapılmıştır. Her bir görüşme sonunda tutulan kayıtlar aynı gün bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırmaya katılmak isteyen meslek elemanları ile görev yaptıkları sığınma evlerinde, hafta içi mesai saatlerinde olmak üzere, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile ortalama bir saat yüz yüze görüşme yapılarak veriler elde edilmiştir. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış form kullanılmasının amacı, Kuş'un (2003) da belirttiği gibi, konuyu açıcı ve katılımcıların yorumlamalarını açık olarak ele almaktır. Bu nedenle görüşmeler süresince meslek elemanlarına konuyu açmalarına yardım etmek için "Bana bu konu hakkında daha ayrıntılı bilgi verebilir misiniz?" "Neden böyle düşündüğünüzü açıklayabilir misiniz?" gibi sondaj soruları da sorulmuştur.

Araştırmada iki farklı analiz süreci gerçekleştirilmiştir. Kadın sığınma evlerinden hizmet alan şiddete maruz kalan kadınlar için hazırlanan ve görüşme formu aracılığıyla toplanan veriler gözden geçirilmiş, açık uçlu sorular sorular ayrı biçimde değerlendirilmiş, sayısal veriler ise SPSS paket programı aracılığı ile bilgisayar ortamına aktarılmış ve betimsel istatistikler kullanılarak çözümlenmiş ve veriler sayı ve yüzdelik olarak ifade edilmiştir.

Sığınma evinde görev yapan meslek elemanları ile yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile toplanan veriler aynı gün araştırmacı tarafından bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Daha sonra bu alanda çalışan iki farklı sosyal hizmet uzmanı ve alan dışından bir kişi tarafından okunarak temalar belirlenmiştir. Sonraki süreçte ise araştırmacı bu temalar doğrultusunda verileri çözümlenerek betimsel analiz gerçekleştirilmiştir.

Hizmet Alanlara Yönelik Bulgular

Bu çalışmanın nicel bulguları kadın sığınma evlerinden hizmet alan ve şiddete maruz kalan kadınların yaş, doğum yeri, eğitim durumu, medeni durumu, evlilik şekli, çocuk durumu, çalışma durumu, sosyal güvence ve gelir durumu gibi bazı sosyo-demografik özellikleri ile kadın sığınma evlerinde verilen her bir hizmete ilişkin değerlendirmeleri temelinde incelenmiştir. Söz konusu bulgular Tablo 1. ve Tablo 2.'de yer almaktadır.

Tablo 1. Hizmet alan kadınların sosyo-demografik bilgileri.

	Sayı	Yüzde		Sayı	Yüzde
<i>Yaş</i>			<i>Çocuk Durumu</i>		
21-40	72	67,3	Var	84	78,5
41'den büyük	17	15,9	Yok	19	17,8
20'den küçük	16	15	<i>Çalışma Durumu</i>		
<i>Doğum Yeri</i>			Çalışmıyor	94	88
Büyükşehir	46	43	Çalışıyor	13	12,1
Köy	35	32,7	<i>Gelir Durumu</i>		
Kasaba	25	23,4	Geliri yok	57	53,3
<i>Eğitim Durumu</i>			Sosyal yardımlar	14	13,1
İlkokul	47	44	Asgari ücret	13	12,1
Ortaokul	20	18,7	Eşin gelirin bağımlı	9	8,4
Lise	25	23,4	Maaş	6	5,6
Üniversite	5	4,7	Aileye bağımlı	4	3,7
Okur-Yazar değil	10	9,3	<i>Sosyal Güvence</i>		
<i>Medeni Durum</i>			Var	55	51,4
Evli	51	47,7	Yok	52	48,6
Bekâr	26	24,3			
Boşanmış	30	28			
<i>İlk Evlilik Yaşı</i>					
16-20	42	40			
15 yaş ve altı	28	26,2			
21-35	27	25,2			
25 ve yukarısı	1	0,9			

Tablo 1.'de de görüleceği üzere çalışmaya katılan şiddete maruz kalan kadınların büyük bir bölümü 21-40 yaş arasındadır (%67,3). Her ne kadar şiddete her yaştaki kadın maruz kalsa da yapılan bazı araştırmalarda söz konusu kadınların büyük çoğunluğunun 35 yaş altında olduğunu göstermektedir (Şentürk, 2012; Subaşı & Akın, 2020). Bununla birlikte, katılımcıların yaklaşık yarısı Büyükşehirde (%43) doğmuş ve eğitim seviyesi en çok ilkokul (%44) düzeyindedir. Katılımcıların %9, 3'ünün ise okur yazarlığı bulunmamakta olup, %4, 7'si ise üniversiteden mezundur. Bu bağlamda her eğitim düzeyinden kadının, maruz kaldığı şiddet nedeniyle barınmaya ihtiyaç duyduğu ve sığınma evine başvurduğu görülmektedir. Ek olarak, sığınma evlerinden hizmet alan kadınlarla gerçekleştirilen bir başka araştırmaya göre ise ilkokul ve altı düzey eğitime sahip kadınların daha çok sığınma evi başvurusunda bulunduğu tespit edilmiştir (Babahanoğlu, Kesen & Daşbaş, 2018).

Araştırma sonucuna göre kadınların büyük bir kısmı evlidir (%47,7). 162-kadınla gerçekleştirilen bir başka araştırmanın sonuçlarına göre de kadınların %90'ını eşlerinden şiddet gördüğünü açıklamıştır (Güler, Tel & Tuncay, 2005). Görüldüğü üzere, kadınlar en çok yakın ilişkide oldukları eşleri tarafından şiddete maruz kalmaktadırlar.

Evli olan katılımcıların ilk evlilik yaşı ise 16-20 yaş arasındadır (%40). Bu doğrultuda şiddete maruz kalan kadınların erken yaşlarda evlilik yaptıkları görülmektedir. Erken yaşta evliliğin, kız çocuklarının psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkilediği, ayrıca erken yaşta evlenen kadınların daha çok şiddete maruz kaldıkları ya da şiddete uğrama açısından risk durumunda oldukları ifade edilmektedir (Aktepe & Atay, 2017).

Araştırmaya katılan ve şiddete maruz kalan kadınların yarıdan fazlasının (%78,5) çocuğu bulunmaktadır. Araştırmacının alan deneyimlerinden de yola çıkarak sığınma evlerinde sayı olarak şiddete maruz kalan kadınlar kadar, bu kadınların beraberindeki çocuklarına da hizmetler verilmektedir. Dolayısıyla, şiddetin görünmeyen mağdurları olan çocukların da, hizmete ihtiyaç duyan bir grup olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bilindiği üzere şiddet, aynı zamanda öğrenilebilen bir davranıştır. Aile içerisinde şiddet ortamında büyüyen çocukların ileride potansiyel şiddet uygulayıcılarına dönüşmesi muhtemeldir. Şiddete tanıklık eden çocukların, şiddet çalışmalarına dâhil edilmesinin önleyici hizmetler kapsamında önemli olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların neredeyse tamamına yakını (%88) herhangi bir işte çalışmamakta olup, yarıdan fazlasının geliri bulunmamaktadır (%53,3). Literatürde ekonomik temelli sorunlar ile kadına yönelik şiddet arasında ilişki olduğundan bahsedilmektedir. İşsizlik ya da gelir kaybıyla karşılaşan pek çok erkek, hane içerisinde mevcut iktidarının sarsıldığını düşünmekte ve söz konusu iktidarı sürdürebilmek için aile içi şiddete başvurabilmektedir. Nitekim yapılan niteliksel ve niceliksel çalışmaların da gösterdiği gibi ekonomik sorunlar, şiddeti arttırmakta olup, kadınlara göre de şiddete uğrama nedeni en çok

ekonomik temelli sorunlara dayanmaktadır (Subaşı & Akın, 2020; Güler, Tel & Tuncay, 2005; Aşkın & Aşkın, 2017). Hâlihazırda eğitim düzeyi düşük olan şiddet mağdurlarının, düzenli ve gelir getirici işlerde istihdam edilmeleri oldukça zordur. Kadınların ekonomik anlamda kendi ayakları üzerinde duramaması, onları aynı zamanda erkeğin gelirine de bağımlı kılmış olmaktadır. Dolayısıyla, söz konusu kadınların şiddet döngüsünü kırarak, şiddet ortamından uzaklaşmaları ve bağımsız bir yaşama geçmeleri kolay olmamaktadır.

Bununla birlikte katılımcıların geliri bulunmadığı halde yarıya yakınının sosyal güvencesi vardır (%51,4). Bunun nedeni ise kadınların eşlerinin ya da babalarının sosyal güvencesi üzerinden yararlanıyor olmalarıdır.

Tablo 2. Hizmet alan kadınların sığınma evi hizmetlerine ilişkin değerlendirmeleri.

	Sayı	Yüzde		Sayı	Yüzde
<i>Barınma</i>			<i>Geçici Maddi Y.</i>		
Yeterli	78	73	Yeterli	36	33,6
<i>Güvenlik</i>			<i>İş Bulmaya Destek</i>		
Yeterli	93	87	Yeterli	42	40
<i>Psikolojik Destek</i>			<i>Kreş Destek</i>		
Yeterli	62	58	Yeterli	32	30
<i>Hukuki Destek</i>			<i>Mesleki Eğitime Destek</i>		
Yeterli	68	64	Böyle Bir Hizmet Almayan	39	36,4
<i>Tıbbi Destek</i>			<i>Grup Çalışması</i>		
Yeterli	64	60	Yeterli	48	45
<i>Çocuk İçin Burs Destek</i>			<i>Sosyal Sanatsal ve Sportif Faaliyetler</i>		
Böyle Bir Hizmet Almayan	34	32	Böyle Bir Hizmet Almayan	35	32,7

Araştırmanın nicel kısmı ile ilgili diğer bulgular, Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelikte belirtilen her bir hizmetin, sığınma evlerinden yararlanan kadınlar tarafından değerlendirilmesine ilişkindir. Söz konusu değerlendirmelerde “Yeterli”, “Yeterli Değil”, “Kısmen Yeterli” ve “Böyle Bir Hizmet Almadım” seçenekleri kullanılmıştır. Tablo 2., her bir seçenekte, yüksek çıkan oran doğrultusunda hazırlanmıştır.

Şiddet mağdurları için bulunduğu kriz ortamındaki ilk ihtiyaçları gidecek güvenli bir yerin olmasıdır. Nitekim Sallan Gül’ün (2011) sığınma evlerinde gerçekleştirdiği bir araştırmanın sonuçlarına göre de hizmet alan kadınlar, sığınma evlerinin güvenilir yerler olması gerektiğini (%31) ifade etmiştir. Dolayısıyla kadınlar için sığınma evleri geçici olarak güvenli barınmanın sağlandığı yerler olarak oldukça önemlidir. Araştırma sonuçlarına göre de katılımcıların %73’ü, sığınma evlerinden almış oldukları barınma hizmetini, %87’si ise güvenlik hizmetini yeterli bulmaktadır. Bu kapsamda sığınma evlerinin buradan

hizmet alan kadınlar tarafından da güvenilir barınma ihtiyaçlarını karşılayan yerler olarak değerlendirildiği söylenebilir.

Psikolojik destek hizmetleri ise şiddet nedeniyle travma yaşayan kadınlarla gerçekleştirilecek çalışmalarda önemli bir yerdedir. Katılımcıların %58'i de sığınma evinden aldığı psikolojik destek hizmetini yeterli bulduğunu ifade etmiştir. Sığınma evleri şiddete maruz kalan kadınlara güvenli barınma yerleri sağlamanın ötesinde, güçlenmeleri ve şiddetsiz bir yaşam sürdürmeleri konusunda destek hizmetlerini sağlamalıdır. Söz konusu durum, araştırmaya katılan şiddete maruz kalan bir kadın tarafından aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

"Ben eşimin beni ve üç çocuğumu sokağa atmasıyla beni çocuklarımla çaresiz bırakmasıyla buralara geldim. Benim tek istediğim çocuklarımla beraber olup onlara bakmak, kendi ayaklarımın üstünde durmak. Önceleri her şeyden umudumu kesmiştim ve sizden tek istediğim benim ayaklarımın üstünde durmamı sağlamanız."

Sığınma evinden hizmet alan kadınların bir diğer önemli ihtiyacı da güçlenmektir. Şiddet nedeniyle özgüveni sarsılan, çaresizlik ve umutsuzluk duyguları içerisinde güçsüzleşen mağdurların, hayatlarının kontrolünü eline alması ve güçlendirilmelerinde psikolojik destek hizmetlerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Aşağıda bahsedilen ihtiyaçlara yönelik katılımcıların ifadeleri yer almaktadır.

"Bizim buraya geliştirmiş eşimiz bize her şeyden kısıtlaması, bir çerçeveye hapsedmesi buraya kendi ayaklarımızın üstünde durup ve güçlü bir şekilde dışarıda olmak isterdim. Sağ olsun bize çatı, temiz yiyecek sağlandı. Ama biz özgüvenimizi çoktan kaybettik. Burada bir şeyler öğrenmeye umut etmek için geldim."

"Tek başıma karar veremiyorum. Yol gösterilmesini istiyorum. Kendime güvenim yok. Korkuyorum."

"Bizi güçlü birer insan haline getirin. Çünkü bu güç bizim elimizden alınmış."

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra şiddete maruz kalan kadınlar, ilgili Mahkemeler, Mülki Amirler ve kolluk kuvvetleri aracılığı ile kendileri için koruyucu tedbir kararı, şiddet uygulayan kişi için ise önleyici tedbir kararı aldırabilmekte, böylece yasal anlamda kendilerini güvence altına almaktadırlar. Ek olarak kadın sığınma evlerinde şiddete maruz kalan kadınlar için Ankara Barosuna bağlı Gelincik Merkezi bulunmakta olup, söz konusu kadınlara hukuki destek sağlamak amacıyla bu Merkezden ücretsiz avukat desteği sağlanmaktadır. Dolayısıyla, araştırma kapsamındaki kadın sığınma evlerinde hukuki destek hizmetlerinin işlerliğinin iyi olduğu söylenebilir. Nitekim hizmet alanlarda hukuki destek hizmetlerini %64 oranıyla yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya dahil edilen sığınma evlerindeki tıbbi destek hizmetleri kapsamında, ilaç kullanan kadınların ilaç alma saatlerine ilişkin takiplerinin yanı

sıra psikiyatrik desteğe ihtiyacı olan kadınlar hastanelerdeki psikiyatri kliniklerine götürülmekte ve randevu takipleri yapılmakta, yine kronik hastalığı bulunan kadınların hastane randevu takipleri yapılmaktadır. Araştırma kapsamındaki sığınma evlerinin yalnızca ikisinde söz konusu hizmetlerin yürütülmesini sağlayacak sağlık personeli bulunmaktaydı. Burada bahsedilen tıbbi destek hizmetleri, daha çok meslek elemanları tarafından yerine getirilmektedir. Bununla birlikte, katılımcıların yarısından fazlası (%60), sunulan tıbbi destek hizmetini yeterli olarak değerlendirmiştir.

Daha önce de bahsedildiği gibi, şiddete maruz kalan kadınlar, şiddet ortamından genellikle çocuklarıyla birlikte ayrılmaktadırlar. Dolayısıyla sığınma evlerinde en az şiddet mağdurları kadar şiddete tanıklık eden çocuklara yönelik hizmetlerin de nicelik ve nitelik açısından yeterli olması beklenir. Ancak, kadınların %32'si çocuk için burs destek hizmetini almadığını aktarmıştır. Bununla birlikte çocukları için burs desteği almayan kadınlar ya çocuğu bulunmayan ya da burs alacak öğrenim yaşında çocuğu olmayan kadınlardır. Ek olarak soruya yanıt vermeyen katılımcılarda vardır. Kadın sığınma evlerinde anneleriyle birlikte hizmet alan çocuklara, Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik kapsamında AÇSHB'na bağlı çocuk kuruluşlarında kalan çocuklara verilen miktar kadar harçlık ödemesinde bulunulacağı ifade edilmiştir. Ancak bu, çocuklara verilecek burs destek hizmetinden ayrı bir hizmettir. Dolayısıyla, her ne kadar mevzuatta bulunsa da, sığınma evlerinde çocuklar için burs desteği adı altında bir hizmetin sunulmadığı sonucuna ulaşılabilir. Yine mevzuatta sığınma evlerinden hizmet alan kadınlar için harçlık desteği sağlanmasına yer verilmiş olup, araştırma sürecinde AÇSHB'na bağlı sığınma evlerinden hizmet alan kadınlara aylık düzenli harçlık desteği sağlanırken, bu desteğin yerel yönetimlere bağlı sığınma evlerinde sağlanmadığı araştırma sürecinde ifade edilen bir konu olmuştur. Hatta bunun, hizmet alan kadınlar arasında da bilindiği, bu nedenle birden çok kez ve farklı sığınma evlerinde kalan mağdurların, harçlık hizmeti verilmediği için yerel yönetimlere bağlı sığınma evlerinde kalmak istemediği ifade edilmiştir. Dolayısıyla, geçici maddi yardım hizmetini yeterli bulan (%33,6) hizmet alan sayısının daha az olduğu değerlendirilmektedir.

Sığınma evlerinde kalan kadınların iki temel ihtiyacı bulunmaktadır. Bunlar, bir işe yerleşmek ve temel ihtiyaçlarının karşılanmasıdır (Wettersten et al., 2004). Araştırma sonuçlarından da görüleceği üzere, sığınma evi hizmetlerinden yararlanan kadınların büyük çoğunluğu düşük eğitim düzeyine sahip, çalışmayan ve geliri bulunmayan kadınlardan oluşmaktadır. Dolayısıyla, sığınma evlerinden hizmet aldıkları süre içerisinde söz konusu kadınların şiddetten uzak yeni yaşamlarında güçlendirilmeleri ve kendilerine yeterli hale gelmelerine destek olunması büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda şiddet mağdurlarının istihdamını sağlamaya yönelik hizmetlerin niteliksel anlamda artırılması önem taşımaktadır. Araştırma sonuçları da, katılımcıların

%40'ının, sığınma evlerinde sunulan iş bulmaya destek hizmetini yeterli bulduğunu göstermektedir.

Sığınma evlerinde şiddet mağdurlarının çocuklarına doğrudan kreş hizmetleri sunulmamakta olup, çocuklar için oyun odaları oluşturulmuştur. Görüşme yapılan sığınma evlerinin yalnızca üç tanesinde çocuk oyun odası bulunmaktaydı. Diğer kuruluşlarda çocukların oyun oynayabileceği fiziksel mekânlar düzenlenmemiştir. Bununla birlikte, şiddet mağdurları için 6284 sayılı Kanun kapsamında Mülki Amir onayıyla kadının çalışması halinde iki ay, çalışmaması halinde dört ayla sınırlı olmak üzere kreş destek yardımına ilişkin karar da verilmektedir. Ek olarak, il bünyesinde çocuk hizmetleri birimi koordinasyonunda Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Hizmetinden de ücretsiz kontenjan dâhilinde şiddet mağdurlarının çocukları yararlandırılabilir. Bu çerçevede sığınma evinden hizmet alan kadınların %30'u kreş hizmetini yeterli bulmaktadır. Böyle bir hizmet almadığını belirten kadınlar, çocuk sahibi olmayan ya da kreş döneminde çocuğu bulunmayan kadınlardır.

Katılımcıların %36,4'ü mesleki eğitime destek hizmeti almadığını ifade etmiştir. Kadınların istihdama katılmaları için bir meslek sahibi olmaları önemlidir. Çoğu kez belirtildiği gibi sığınma evine başvuran kadınların büyük çoğunluğu düşük eğitim düzeyinde, çalışmayan ve geliri bulunmayan kadınlardır. Dolayısıyla güçlenmeleri ve bağımsız yaşama geçebilmeleri için istihdama katılmaları önem teşkil etmektedir. Ancak, sonuçlardan da görüldüğü üzere kadınlar bu kapsamdaki hizmeti yetersiz bulmaktadırlar. Söz konusu duruma yönelik kendi ifadeleri ise aşağıda yer almaktadır.

"Sağ olsun bize çatı, temiz yiyecek sağlandı. Ama biz özgüvenimizi çoktan kaybettik. Burada bir şeyler öğrenmeye umut etmek için geldim. 2,5 ay söylemekten yordum. Bir şeyler öğretin bize zorunlu kurslar, açıcılık, kuaförlük ne olursa olsun, bizi boş bırakmayın. 2,5 aydır buradayım. İŞ-KUR'un kursları hala açılmadı. Bu kuruluşun boş bir alanı var, keşke oraya biz kadınlar için kurs haline getirirler. Bir şeyler öğretsinler, sertifika verip. Ben iki çocuğumla mutlu yaşamak istiyorum. Çocuklarımla sokakta kalmaktan korkuyorum. Gelecek beni endişelendiriyor. Onlara her şey yoluna girecek, her şey düzeler, tekrar bir evimiz olur diyorum ama ben korkuyorum. Acaba öyle olur mu? 2,5 aydır burada yatıyoruz. Onun yerine bir şeyler öğrenip ve geleceğe hazırlık yapabiliydik. Her halde çok şey istedim. Gelecek ve iki çocuğum için bir ev ve bir iş. İki çocuğum çok başarılılar ve bunu hak ediyorlar."

"Genel olarak her konuda memnunum. Çalışan güvenlik, personel, kreş, psikolog ama bize kurs verilsin ve bize dışarıda ayaklarımızın üstünde durmamız için olanak sağlayın. Bize güçlü birer insan haline getirin."

"Verilen kurslar yetersiz. Kişilerin ihtiyacına yönelik kurslar değil. Çok boş vaktimiz var. Ancak geleceğimize yönelik her hangi bir çalışma yapılmıyor. Sertifikalı kurslar olmalı ki iş bulmamız kolay olsun."

"Bir meslek edindirme kurslarına gitmek ve maddi yardımın yeterli olmadığı için artmasını istiyorum."

Hizmet alanların kendi ifadelerinden de anlaşılacağı üzere pek çoğu çocuklarıyla birlikte düşünüldüğünde gelecek kaygısı yaşamaktadır. Şiddet nedeniyle özgüveni zedelenen, umutsuzluk ve çaresizlik yaşayan kadınlara sunulacak psiko-sosyal destek hizmetlerinin nitelik olarak arttırılması ihtiyacı doğmaktadır.

Grup çalışmaları şiddete maruz kalan kadınlarla gerçekleştirilecek çalışmalarda önemli bir yerdedir. Gruplar, destek sistemlerini oluşturmada etkili ve zaman açısından tasarruf sağlayıcı olarak da düşünülmektedir (Duyan, 1996). Ek olarak, sığınma evlerinde yürütülen grup çalışmaları şiddete maruz kalan kadınların olumlu kendilik algılarının yükseltilmesi ve daha fazla bağımsız hissetmelerinin sağlanmasında oldukça önemlidir (Haj-Yahia & Cohen, 2009). Bu kapsamda, sığınma evlerinin sınırlı zamanda hizmet verdiği düşünüldüğünde grup çalışmalarıyla kadınlar kısa sürede güçlenebilecektir. Bununla birlikte sığınma evlerinde sunulan grup çalışmaları, kadınların yarıya yakını tarafından (%45) yeterli bulunmuştur.

Araştırmaya katılan kadınların %32,7'si sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetlere yönelik hizmet almadığını ifade etmiştir. Araştırma yapılan konukevlerinden AÇSHB'ye bağlı olanlarda söz konusu faaliyetler kapsamında sayılabilecek resim kursları, el işi kursları vb. gibi daha çok kadınların boş vakitlerini değerlendirmelerine yönelik faaliyetler düzenlenmektedir. Hem AÇSHB hem de yerel yönetimlere bağlı sığınma evlerinin hiç birinde sportif faaliyetlere yönelik bir hizmet verilmemektedir. Oysa şiddete maruz kalan kadınlara sağlanacak psiko-sosyal destek hizmetlerde sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetlerin de uygulanması önemlidir.

Araştırma sonuçlarına göre şiddet mağdurları, sığınma evinden mevzuatta belirtilen altı ay kalma süresinden daha az bir süre olan 0-3 aydır (%46,7) hizmet almaktadır. Bununla birlikte söz konusu kadınlar meslek elemanları ile iyi ilişkiler (%78,5) içinde olduklarını belirtmiş olup, %74,8'i kaldığı sığınma evinin fiziksel özelliklerinden memnundur.

Hizmet Sunanlara Yönelik Bulgular

Bu kısımda AÇSHB ve yerel yönetimlere bağlı sığınma evlerinde görev yapan meslek elemanlarının kuruluş hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerini içeren bulgulara yer verilecektir. Öncelikle söz konusu meslek elemanlarını tanımlayıcı bilgiler açıklanacaktır.

Tablo 3. Meslek elemanlarının tanımlayıcı özellikleri

<i>Sığınmaevinde Çalışma Süresi</i>	<i>Görev Yaptığı Kuruluş</i>	<i>Kadro Durumu</i>	<i>Ünvanı</i>
9 yıl	Bakanlık	Kadrolu	Sos. Hizmet Uzmanı
5 yıl	Bakanlık	Kadrolu	Çocuk Gelişimci
5 ay	Bakanlık	Ek Dersli	Psikolog
3 yıl	Bakanlık	Kadrolu	Sosyal Hizmet Uzmanı
12 yıl	Bakanlık	Kadrolu	Çocuk Gelişimci
2 yıl	Yerel Yönetim	Kadrolu	Sosyal Hizmet Uzmanı
20 gün	Yerel Yönetim	Özel Hizmet	Sosyal Hizmet Uzmanı
4 yıl	Yerel Yönetim	Özel Hizmet	Çocuk Gelişimci
5 ay	Yerel Yönetim	Ek Dersli	Sosyolog
8 yıl	Yerel Yönetim	Ek Dersli	Sosyolog

Araştırmaya katılmayı kabul eden meslek elemanlarından beşi AÇSHB'ye, diğer beşi ise yerel yönetimlere bağlı sığınma evinde görev yapmaktadır. Meslek elemanları kadrolu (657 sayılı Kanuna bağlı devlet memuru), özel hizmet alımı ve ek dersli olmak üzere farklı kadrolarda görev yapmaktadır. AÇSHB'ye bağlı sığınma evlerinde görev yapan meslek elemanlarından yalnızca biri ek ders kadrosunda olup, diğerleri devlet memurudur. Özel hizmet alımı, ek ders karşılığı sözleşmeli ve kadrolu meslek elemanlarının her ne kadar aynı görevi yerine getirirler de özlük hakları ve aldıkları maaş arasında farklar bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan meslek elemanlarından dördü sosyal hizmet uzmanı, üçü çocuk gelişimci, biri psikolog ve ikisi de sosyolog olarak görev yapmaktadır. Sığınma evlerindeki hizmet süreleri 20 günden 12 yıla kadar değişmektedir. Görüldüğü üzere sığınma evlerinde henüz mesleğe çok yeni başlamış meslek elemanları olduğu gibi uzun yıllardır burada görev yapan meslek elemanları da bulunmaktadır. Bu durumun meslek elemanlarının görüşlerini etkileyebileceği düşünülmektedir.

Aşağıdaki başlıklarda meslek elemanlarının yaptıkları işe ve kazançlarına ilişkin değerlendirmeleri, sığınma evinde sunulan hizmetler ve sığınma evlerinin örgütsel yapısına ilişkin değerlendirmeleri yer almaktadır.

Kadın Sığınma Evlerinde Görev Yapan Meslek Elemanlarının Yaptıkları İşe ve Kazançlarına İlişkin Değerlendirmeleri

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının tamamı almış olduğu maaşı yetersiz bulmaktadır. Katılımcılar, çalıştıkları işin duygusal anlamda yıpratıcı

olduğundan bahsetmişlerdir. Bununla birlikte, yaptıkları işin riskli bir iş olduğunu ifade edenler de olmuştur. Bazı meslek elemanları ise aynı zamanda sığınma evinin idareciliğini de yapmakta, böylece iş yükleri daha da artmış olmaktadır. Bu hususlar bazıları tarafından aşağıdaki şekillerde ifade edilmiştir:

"Aldığım maaşı yeterli bulmuyorum. Çünkü burada aynı zamanda idareci olarak çalışıyorum. İşe yeni başladığımın ilk haftası sosyal hizmet uzmanı olarak çalıştım, daha sonra idareci olarak devam ettim."

"Bu alanda bulmuyorum. Çünkü burası çok riskli bir alan. Psikolojik olarak çok yıpratıyor. Sadece manevi değil maddi olarak da bir şeyler verme ihtiyacı duyuyorsun zaten. Çünkü gelen çocuklar burada kendisi bir şey karşılayamayan çocuklar. Bütün

eksiklikleriyle sana geliyorlar. Sen vicdanen bir anda her şeyi yapayım istiyorsun, ama olmayınca da yıpranıyorsun, üzülüyorsun. Ben yeterli bulmuyorum."

"Üniversite mezunusunuz, gerçekten severek ve isteyerek bu işi yapıyorsunuz, bunlar tatmin edici şeyler. Hani işi yapmak zorundasın. Bu işi kabullendiysen bir şekilde yapmak zorundasın, ama ben bu işi iyi ve güzel, kaliteli yapmak için çabalıyorum bunun da maddi bir getirisi olsun istiyorsunuz."

Katılımcılardan yaptıkları işi sevenler daha çok kadın ve çocuk alanına ilgi duyan ve bu alanda çaba harcamak isteyenlerdir. Yaptığı işi sevmeyenler ise daha çok çalıştıkları alanı tanımayan ya da yaptıkları işin amacına ulaşmadığını düşünenlerdir.

"Seviyorum, çünkü şey çocuklarla uğraştığım için seviyorum. Çocuklarla uğraşmak benim işim ve ben çocukları sevdiğim için bu işi seviyorum aslında hani daha çok işin içinde böyle çocuk olduğu için ama kadın konukevin de sosyal hizmet uzmanı değiliz ama artık biz sosyal çalışmacı statüsüne koydular ya, siz de sosyal çalışmacısınız bir anlamda. Ama mesela bir kadınla hani burada iş gereği sana kadınlarla uğraşmak düşüyor, sen artık işin tamamen kadınlara yönelik hizmet vereceksin deseler inan mutsuz olurum gibi geliyor çünkü ben çocuksuz bir iş yaptığım, işin içinde çocuğun olmadığı bir çalışma alanını düşünemiyorum kendi mesleğim adına."

"Çok başarılı dönütler olmuyor yani. Belki bir-iki vaka. Bu bile insanı motive ediyor aslında bakmayın. Ya da mutlu etmeye yetiyor, bir kadına bir şey yaptırmak ya da bir kadını ben kendim kişisel olarak belki bir kadına şiddetsiz bir gün geçirtmek bile bana aslında iyi gelen bir şey. Yani 15-20 yıl şiddet yaşamış bir kadının 6 ay bile burdan şiddet yaşamaması benim için aslında iyi bir şey. Böyle düşünen bir meslek elemanıyım. Kadını güçlendiriyor muyuz? Hayır."

Meslek elemanlarının mesleki doyum sağlayıp sağlamadıkları incelendiğinde ise aslında çoğunluğunun mesleki doyum sağlamadığı görülmektedir. Bunu birçoğu yukarıda da ifade edildiği gibi amaçlarına ulaşamama, hizmetlerin yarıda kesilmesi olarak ifade etmektedirler.

"...%50 diyebilirim ...mesleki doyum sağlayamamanın nedeni kadınlara kalıcı bir düzen sağlanmasındaki sıkıntılardan kaynaklı..."

"Henüz o doyuma ulaşamadım, ne yalan söyleyeyim. Henüz değil ama çünkü daha böyle yapacağım daha çok hedeflerim var bunları da yapmalıyız dediğim şeyler oluyor...Ama geldiğimizden beri çok yol kat ettiğimiz şeyler oldu. Yani inanılmaz böyle dönütler aldığımız annelerden bu konuyla ilgili işte büyüklerimizden çalışanlarımızdan. Hani bir şeyler yaptığımızın meyvelerini yeni yeni toplamaya başladık. Ne var çocukta ilerlemeyi görüyorsun, okuluna gidiyorsun öğretmeniyle konuşuyorsun, öğretmeni evet ilgilisiniz, alakalısınız, iyi şeyler olacak diyor, anneyle biraz konuştuğumuzda anne daha iyi, çocuğuyla ilgilenmeye başlıyor, ya da burada çocuğu için çabalamaya başlıyor, evet tüm anneler aynı değil ya da bütün çocuklar aynı değil tüm insanlar gibi hepimiz farklıyız ama hani bir iki tanesi de olsa bir şeyler yapabiliyoruz."

"Yani çok karamsar olmaya gerek yok. Zaman zaman yani, bu, bu da olmasa zaten azıcık bu da bir ışık olmasa yani şurada insanlarla çalıştığımızda o insanların içindeki rahatlamayı ya da yüzündeki rahatlamayı, ifadeyi gördüğünüzde kişisel olarak aldığınız doyum bu. Belki başka bir meslek elemanı arkadaşım bu yaptığımız şeyden doyum almayabilir. Bu, kişilik özelliği bence. Hani mesleki doyum mu, bilmiyorum."

Aynı zamanda mesleki doyum sağlayamayan meslek elemanlarında tükenmişlik hissi yaşanabilmektedir. Söz konusu tükenmişlik durumu ise bir meslek elemanı tarafından aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

"Yok, hayır demiyorum, olmuyor, bir şeyler hep eksik kalıyor diye düşünüyorum. Bazen dibe çöktüğümü düşünüyorum. Yani bitkinlik hissi oluyor artık. Hiçbir şey yapma isteği olmuyor. Bazen öyle bir vaka geliyor ki, hırs yapıyorsun. Farklı yani ama yeterli doyum sağladığımı düşünmüyorum."

Meslek Elemanlarının Kadın Sığınma Evlerinde Verilen Hizmetlere ve Örgütsel Yapıya İlişkin Değerlendirmeleri

Meslek elemanlarının kuruluşun çalışma şekli ve hizmet politikasına ilişkin görüşleri incelendiğinde ise mesai saati sonrasında kuruluştaki meslek elemanı bulunmamasının uygulamada ve takip açısından zorlukları olduğu ifade edilmiştir. Ek olarak, kuruluşun kimi zaman oldukça kalabalık olduğu, bu nedenle kurallara uymada bir takım sorunlarla karşılaşıldığı bildirilmiştir. Meslek elemanı eksikliği bulunduğu ve bürokratik işlemlerin fazla olduğu, bu nedenlerle de iş yükünün arttığı ve mesleki çalışmaların da aksadığı ifade edilmiştir.

Hizmet politikasının ise kadınları güçlendirme temelinde olmadığı, maddi yardım ve kadının istihdama katılmasını destekleyecek hizmetlerin yeterli olmadığı, yalnızca barınma düzeyinde hizmet verildiği, bu nedenle kadınların kalma süresini doldurduktan sonra başka illerden hizmet almaya başladığı, sığınma evlerini bir otel hizmeti gibi düşündükleri meslek elemanlarınca ifade edilmiştir.

"Yeterli buluyorum. Bence neden yeterli biliyor musunuz? Çünkü, bir kadın on ikinci kez benim sığınma evime geliyorsa Türkiye'de on iki sığınma evi gezip, on ikinci si ben oluyorsam, yeterli. Ben ona ne verebilirim ki? Onun gözünde burası otel. O

yüzden yeterli. Yani bugüne kadar 150 kadın gelmiş, 50'si belki gerçekten mağdurdu. Ve belki 20 tanesi 6 ayını, 3 ayını tamamlayıp gitti. Daha ne verilebilir? Otel hizmeti gibi düşünüldüğünde yeterli."

"Kadınlara yeterli hizmet verilmiyor. Çünkü politikada eksiklikler var. Kadın barınma amacıyla kadın konukevine gelmiş, 2 yıldır kadın konukevlerini dolaşiyor, bu kadınla ilgili hiçbir çalışma yapılmamış. Politika eksikliğinde meslek elemanları bastırılıyor. Ben müdür olsam şunları yaparım desem de işe yaramıyor."

Öte yandan AÇSHB ve yerel yönetimlere bağlı sığınma evlerinde işleyişler açısından bazı farklılıklar bulunmaktadır. İlgili mevzuat gereği AÇSHB'ye bağlı sığınma evlerinin bütçesi Bakanlık tarafından, yerel yönetimlere bağlı konukevlerinin bütçesi ise yerel yönetimler tarafından oluşturulmaktadır. Bu kapsamda AÇSHB'ye bağlı kuruluşlarda bütçe anlamında sıkıntı yaşanmazken, yerel yönetimlere bağlı kuruluşlarda bütçe konusunda sıkıntı yaşanmaktadır. Bu durum aşağıdaki şekillerde ifade edilmiştir:

"Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı kadın konukevinde çalışanlar maddi anlamda zorluk yaşamıyorlar. Belediyenin kadın konukevleri için bütçesi yok. Kadınlar el işi yaparak elde ettikleri gelir ile kuruluştaki ihtiyaçlarını karşılıyorlar. Ancak bu yeterli olmuyor. Genellikle kuruluş giderleri başlı başına karşılanıyor. Ancak bu kadın ve çocukların ihtiyaçları için yeterli olmuyor. Yine bizler için de öyle, faks makinamız bile yok. Bazen SYDV'den kadınlar için harçlık alıyoruz."

"Kendi kuruluşumuzda verilen hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum. Ancak kadınlara harçlık konusunda yeterli hizmet veremiyoruz. Bütçe konusunda Büyükşehir Belediyesinden destek alıyoruz. Geçici maddi yardım konusunda, verilen para kadınların sigara-yol parasına yetmiyor. Vakıflardan ancak 100-150 TL gibi bir para veriliyor bu kadınlara. Rica minnet ihtiyacı olanlara para çıkartabiliyoruz. Maddi konudaki bu sıkıntımızı üst yönetimlere iletiyoruz."

Diğer görüşlerden farklı olarak hizmet alan kadınlarla kuruluştaki birebir ilişkide olmanın ilişkiyi informelleştirmesi nedeniyle profesyonel desteğin rahat verilemediği belirtilmiştir. Kadınlara profesyonel desteğin dışarıdan verilebileceği aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

"Onun burada yaşayan ablası gibi falan oluyorsunuz, yani meslek elemanı değil, abla diye geliyor. ... Hanım diyor ama aslında... abla gibi geliyor. Siz de ona profesyonel bir kişiden ziyade böyle bunu da içeren daha sahiplenici, daha koruyucu bir yaklaşım sergiliyorsunuz, o yüzden belki burda belki kuruluşun içinde olmayan ama mesela burda benim diyebileceğim atıyorum bu il müdürlüğünde ya da bu kuruluşun dışında bir yerde psikolog olacak, arkadaşım sen bu psikoloğa gideceksin, görüşmeni yapacaksın, ama burda bir şey olmayacak, bunu görmeyecek, çünkü burda biz günlük yaşantıları herşeyini, tuvaleti temizlemesini, tuvaleti temizlediğinde tuvaleti neden temizlemiyorsun diye soruyorsunuz, yemeğini almıyor, çocuğuna bağırtıyor, orkidini bizden alıyor, çocuğunun bezini bizden alıyor, o ilişki informelleşiyor artık, anladınız mı yani farklı bir ilişki bazına dönüyor, yani o yüzden belki kadına destek olacak mekanizmada belki kuruluşun dışında olmalı."

ABD'deki bazı kadın sığınma evlerinde krize müdahale, destekleyici grup terapileri, vaka yönetimi gibi hizmetler sosyal hizmet uzmanı, psikolog, psikiyatrist ve hemşireden oluşan profesyonel bir ekip tarafından verilmektedir. Ayrıca bu hizmetler eğitim almış gönüllüler tarafından da verilebilmektedir (Roberts & Lewis, 2000: 680).

Bununla birlikte, araştırma kapsamında meslek elemanları ile yapılan görüşmede, şiddete maruz kalan kadınlara profesyonel hizmet sağlamanın mevcut iş yükü nedeniyle yerine getirilemediği, meslek elemanlarına kendi çalışma alanları dışında da görevler verildiği ifade edilmiştir.

"Kadınlar birebir psikologla görüşmek istiyorlar. İş yükümden dolayı bireysel çalışma ya da grup çalışması yapamıyorum. İstatistikler, YBS, üst yazı, veri toplamak vs.den mesleğimin gerektirdiklerini yapamıyorum. İhale gibi bilmediğim şeylere imza atmam zorunda kalıyorum."

Katılımcıların büyük bir kısmı alana ilişkin mevzuatın yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bunun nedenleri olarak ise, ilgili diğer kurumların mevzuatları ile desteklenmemiş olması, mevzuat dilinin açık ve net olmaması, sadece barınma hizmeti üzerinden kurgulanmış olması, barınma konusunda suistimale açık olması, uygulamada eksiklikler olduğu şeklinde açıklamışlardır.

Bununla birlikte, meslek elemanları barınma anlamında sığınma evlerinin oldukça işlevsel hizmet verdiğini, barınma ihtiyacı karşılanan kadınların, kuruluştaki kaldıkları süre içerisinde para da biriktirdiklerini ve bu anlamda aslında bir avantaj sağladıklarını düşünmektedirler.

"Odalarını temizlemiyorlar, yemek pişirmiyorlar, çamaşır derdi, bulaşık derdi; hiçbir dertleri yok, daha ne olsun ki? Bence gayet yeterli." ... Mesela şey oluyor geliyor kadın iş buldum ben diyor, para biriktiriyor, bakın öyle kadınlarım var ki mesela geçen hafta hatta çiçeği o almış, geldi 6 bin lira para biriktirmiş, bizde kalırken de... Biliyorum ben alıyorum paralarını ellerinden zarflarında vermiyorum. Biriktirin, yemeyin, Ve gitti çalıştığı yere ortak oldu 6 bin lira ile dönerciye. Bunun için yeterli olup olmaması değil ki, zaten ev tutuyor, eşyasını veriyoruz, birçok yer veriyor zaten, aracı oluyoruz.E ilk üç ay zaten kirasını zaten Kaymakamlık aracılığıyla ödetiyoruz,...'ta bulursa evi,daha ne isteyebilir ki?Bence personel dışında yeterli buluyorum."

"Barınma için güvenli, sıcak bir ortam. Çocukları da bakılıyor, okula da gidiyor. Yani bir ev istiyorsa kadın bence sağlanıyor diyebilirim,..."

Büyük bir kısmı travma yaşayan kadınların psikolojik destek ihtiyaçları ortadadır. Barınma ve güvenliğin dışında kuruluş amacının kadınların güçlendirilmesi olması gereken sığınma evlerinde, söz konusu hizmetin gerektiği gibi verilemiyor oluşu da üzerinde durulması gereken bir konudur. Ayrıca, kuruluştaki görev yapan psikologların travma yaşayan kadınlara yeterli psikolojik desteği sağlayıp sağlayamadıkları da ayrıca irdelenmelidir.

“Çocuk gelişimci uzmanı zaman zaman yetemediği zamanlar oluyor ki, keza ben o şekilde haftanın 4 günü bu kurumdayım ama kadınlara hani en azından 40-50 dk.lık periyodlarla görüşmeler ayarlamaya çalışıyorum daha verimli geçmesi adına ama. Hepsiyile bir hafta içerisinde görüşemiyorum. Mesleki eleman noktasında bence sayıca bir eksiklik var benim gözlemim. Çalışmaları daha sistematik yürütebilmek için. Biriyle görüşürken diğeriyle görüşemeyebiliyorsunuz. Bu noktada eksiklik var...”

Hukuki destek hizmeti işlevsel bir şekilde yürütülmektedir. Bu anlamda Ankara Barosu'nun yürüttüğü Gelincik Projesinin faydalı olduğu belirtilmiştir. Hukuki destek konusunda kadınlara avukat sağlanması, tedbir kararının çıkartılması gibi konularda yeterli hizmet verildiği aktarılmıştır.

“Gelincik kadınlara hukuki destek sağlama boyutunda yardımcı oluyor. Tedbir kararı ŞÖNİM'den Gelincik'e geliyor. Kadın bendeyken, eğer karar vermişse boşanmaya ya da tedbir kararı talebinde bulunuyorsa, zaten direk Gelincik fayda sağlıyor. (Kadın) Şiddete maruz kalan değilse adli yardımdan biz talep ediyoruz, sığınma evinde kaldığına dair bir kağıt gönderiyorum. Güvenlik ve kadınla birlikte, direk adli yardımdan avukat veriliyor kadına 15 gün içerisinde. Gelincikte işlemler başlatılıyor. Hani hukuksal anlamda bence Baro çok iyi çalışıyor.”

Geçici maddi yardım konusunda AÇSHB ve yerel yönetimlere bağlı sığınma evlerinde uygulamada fark olmakla birlikte bu durum hizmetlerin hakkaniyeti açısından bir sorun teşkil etmektedir. Dolayısıyla AÇSHB'ye bağlı kuruluşlarda geçici maddi yardıma ilişkin hizmet yeterli iken, yerel yönetimlere bağlı sığınmaevlerinde bu hizmetin yetersiz kaldığı açıkça görülebilmektedir.

Sığınma evlerinde iş bulma konusunda destek hizmeti yalnızca İŞ-KUR'la sınırlı kalmaktadır. Bunun yanı sıra bir meslek elemanı ise kuruluştan hizmet alan kadınlara kendi çevresinden iş bulmaya çalıştığını ifade etmiştir.

“Kadın iş ve istihdam istediğinde bunu hemen sağlayamıyoruz. Dizi dizi evlerimiz yok. İŞ-KUR'a yönlendiriyoruz. İŞ-KUR'dakilerle kadına uygun işi beraber belirliyoruz. İşverenle telefon görüşmelerini ben yapıyorum. Telefonda seslerinden kötü niyetli olup olmadıklarını anlıyorum. Ben konuşuyorum. Kendi çevremizi de kadınlara işe yönlendirirken kullanıyoruz.”

Ayrıca mesleki eğitim kursu ve sosyal, sanatsal, sportif faaliyetlerden çok az bahsedilmiş olması bu konuların sığınma evlerinde çok gündemde olmadığını da göstermektedir. Nitekim, hizmet alan kadınların büyük bir kısmı da sosyal, sanatsal ve sportif faaliyet hizmeti almadığını ifade etmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Kadın sığınma evleri ülkemizde, zaman içerisinde nicelik olarak artmış, şiddete maruz kalan kadınlar ve varsa çocukları için en güvenli barınma yerlerini oluşturmuştur. Bununla birlikte, söz konusu kuruluşların yalnızca barınma yerleri olmaktan öte, hizmet alan kadın ve beraberindeki çocuklarını güçlendirmeye yönelik bir işlevinin olması beklenmektedir. Şiddete maruz kalan

kadınların şiddet döngüsünü kırarak şiddet ortamından ayrılması, yeniden söz konusu olumsuz ortama dönmemesinde sığınma evlerinin büyük önemi olduğu düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarında da görüldüğü üzere şiddete maruz kalan ve sığınma evlerinden hizmet alan kadınların büyük çoğunluğu genç yaşlarda, eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük, işsiz ve düzenli geliri bulunmayan, ayrıca düşük özgüvene sahip ve güçlendirilmeye ihtiyaç duyan kadınlardır. Bununla birlikte kadınlar, barınma, güvenlik, hukuki destek gibi hizmetleri yeterli bulmakta, ancak güçlendirilmelerine yönelik hizmetlerin yeterli olmadığını değerlendirmektedir. Buradan hareketle, kadın sığınma evlerinden hizmet alan kadınlara, barınma hizmeti vermenin ötesinde güçlendirme temelli çalışmalara ağırlık verilmeli, bu kapsamda psikolojik destek, profesyonel grup çalışmaları, yeterli maddi destek, istihdama yönlendirme anlamındaki çalışmaların niteliği artırılmalıdır.

Araştırma sonuçlarında, AÇSHB ve yerel yönetimlere bağlı sığınma evlerinin bütçe uygulamasında farklılıklar olduğu görülmüştür. Bu durum yerel yönetimlere bağlı sığınma evlerinden hizmet alan kadınların harçlık uygulamasından yararlanamamasına neden olmaktadır. Harçlık, düzenli geliri bulunmayan kadınlar için sığınma evinde kaldıkları süre içinde önemli bir sosyal yardım uygulamasıdır. Bu nedenle yerel yönetimlere bağlı kadın sığınmaevlerinin bütçe sisteminin yeniden düzenlenmesi önerilmektedir.

Araştırma kapsamında kadınların büyük çoğunluğunun çocuğunun bulunduğu, bununla birlikte çocuklarına yönelik mevzuatta yer alan hizmetlerin yeterli düzeyde sağlanamadığına ilişkin değerlendirmelerinin olduğu görülmektedir. Sığınma evleri şiddete maruz kalan kadınlara hizmet vermenin ötesinde aynı zamanda söz konusu kadınların varsa beraberindeki ve şiddete tanıklık etmiş ya da şiddete maruz kalmış çocuklarına da hizmet vermektedir. Bu nedenle hizmetlerin, çocuklara yönelik olarak nicelik ve nitelik olarak düzenlenmesi ve artırılması gerekmektedir.

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının çoğu yaptığı işe göre aldığı ücreti yetersiz bulmaktadır. Çeşitli büro işleri ve görev yaptıkları kuruluştaki yeterli sayıda meslek elemanı olmaması gibi nedenlerle iş yükleri artmaktadır. Bu nedenle mesleki çalışmalarını yeterli düzeyde gerçekleştirememektedirler. Ayrıca ek ders ücretli, sözleşmeli vb. farklı kadrolarda çalıştıklarından dolayı, aynı işi yapsalar dahi, özlük haklarında farklı uygulamalar bulunmaktadır. Bu doğrultuda şiddete maruz kalan kadınlara destek hizmetlerini sağlamak üzere sığınma evlerinde meslek elemanı sayısı artırılmalı, görevde bulunan meslek elemanlarına mesleki uygulamalarını daha rahat yapacak şekilde iş paylaşımı yapılmasına dikkat edilmeli, tükenmişliklerinin önüne geçme yönünde gerekli tedbirler alınmalı, hizmet içi eğitimler düzenlenmeli ve süpervizyon desteği sağlanmalıdır. Ayrıca, meslek elemanlarının kadro

durumlarına yönelik düzenlemelerin de adil bir çerçevede yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Meslek elemanları kimi zaman kadınların sorunlarına çözüm bulma noktasında yetersiz kaldıklarını hissetmektedirler. Kadınların birden çok kez sığınma evlerine başvurması, onlarda yeterli hizmet sunamama duygusunu oluşturmakta, bu durum tükenmişlik sonucunu doğurmaktadır. Bu kapsamda kaynakların uygun kullanılması ve doğru müdahalede bulunulması adına hizmet alanlar için vaka yönetimi anlayışı çerçevesinde, kadınların ihtiyaçları kapsamında kaynaklar ile bağlantı kurulmalıdır. Sığınma evlerinden ayrılan kadınların daha sonraki süreçte izlenmesi, hizmetlerin bütüncül anlayış içerisinde sunulması açısından önemli görülmektedir. Bununla birlikte farklı hizmet modellerine ihtiyaç duyan kadınlara yönelik ihtisaslaşmış kadın sığınma evleri oluşturulmalıdır.

Kaynakça

- Adams R., Dominelli L. & Payne M. (2015). *Eleştirel bir sosyal hizmet anlayışına doğru*. T. Tuncay (Ed.), Sosyal hizmet temel alanlar ve eleştirel tartışmalar (s.s. 35-41). Nika Yayınevi. 1. Baskı. Ankara.
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2019). *Türkiye’de Kadın Raporu*. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/19172/tr-de-kadin-eylul.pdf>. [04.04.2021].
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*. <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/siddet2014/rapor/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf>. Erişim Tarihi: 04.04.2021.
- 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6284.pdf>. [23.08.2020.]
- Aktepe E. & Atay İ.M. (2017). Çocuk evlilikleri ve psikososyal sonuçları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 9(4): 410-420.
- Aşkın, E.Ö. & Aşkın, U. (2017). Kadına yönelik aile içi şiddet ve yoksulluk ilişkisi: Aile içi şiddete maruz kalan kadınlar üzerine bir araştırma. *Kapadokya Akademik Bakış* 1:16-37.
- Babahanoğlu R., Kesen N.F. & Daşbaş S. (2018). Eğitim, yoksulluk ve kadına yönelik şiddet. *Sağlık ve Toplum*. 28(1):57-63.
- Ben-Borat A. & Itzhaky H. (2008). Factors that influence life satisfaction among battered women in shelters: Those who stay versus those who leave. *Journal of Family Violence*. 23(7):597- 604.
- Breiding M. J, Black M. C. & Ryan G. W. (2008). Prevalence and risk factors of intimate partner violence in eighteen U.S. states/territories, 2005. *Am J Prev Med*. 34(2):112-118?.

- Campbell J.C., Webster D. & Koziol-McLain J. (2003). Risk factors for femicide in abusive relationships: Results from a multisite case control study. *American Journal of Public Health*. 93(7): 1089-1097.
- Cannon J. & Sparks J. (1989). Shelters, an alternative to violence: A psychosocial case study. *Journal of Community Psychology*. 17(3): 203-213.
- Clarke A. (1999). *Evaluation research: An introduction to principles, methods and practice*. SAGE Publications.
- Compton R.B., Galaway B. & Cournoyer R.B. (2005). *Social Work Processes*. Thomson. Seventh Edition.
- Duyan V. (1996). *Sağlıkta Psiko-Sosyal Boyut* (Tıbbi Sosyal Hizmet). Ankara.
- Duyan V. (2010). *Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları ve Müdahale Yöntemleri*. Sosyal Hizmet Uzmanları Genel Merkezi.1. Baskı. Ankara.
- Güler N., Tel H. & Tuncay Ö.F. (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 2(27): 51-56.
- Haj Yahia M. & Chaya Cohen H. (2009). On the lived experience of battered women residing in shelters. *Journal Family*. 1(24): 95-109.
- International Federation of Social Workers [IFSW]. Global Definition of Social Work. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>. [31.08.2020].
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2009). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık.
- Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/kadına_karşı_siddet/BM%20Kad%C4%B1na%20Kar%C5%9F%C4%B1%20%C5%9Eidde%20Ortadan%20Kald%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1na%20Dair%20Bildirgesi%202012.1993.pdf. [31.08.2020].
- Kirst-Ashman K.K. & Hull Jr. G.H. (1999). *Understanding generalist practice*. 2nd Edition. Chicago: Nelson-Hull Publisher.
- Kuş E. (2003). *Nicel Nitel Araştırma Teknikleri*. 1. Baskı. Anı Yayıncılık. Ankara.
- Köse A. & Beşer A. (2007). Kadının değiştirilebilir yazgısı “şiddet”. *Ankara Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 10(4): 114-121.
- Lambert C.A. (2017). *Kontrolcü Eşleri Olan Kadınlar*. 1. Baskı. İstanbul. Sola Yayınları.
- Odman T.M. (2012). Kadına Karşı Cinsel Şiddet. Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu. Ankara Cilt 1. 27-28 Nisan: 130-171.
- Roberts A.R. & Lewis J.S. (2000). Giving them shelter: National organizational survey of shelters for battered women and their children. *Journal of Community Psychology*. 28(6): 669-681.

- Roberts A.R. (2007). *Battered women and their families: Intervention strategies and treatment programs*. New York: Springer Publication.
- Sallan Gül S. (2011). *Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar Mı?*. 1. Baskı İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Subaşı N. & Akın A. (2020). *Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları*. http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/kadina_yon_siddet.pdf. [06.09.2020].
- Şahin M. & Yetim D. (2008). Aile hekimliğinde kadına yönelik şiddete yaklaşım. *Aile Hekimliği Dergisi*. 2(2):48-53.
- Şentürk Ü. (2012). Popülerleşen kadın ve çocuğa yönelik şiddetin kültürel dayanağı. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara Cilt 1: 389-401.
- Wettersten K.B., E. Rudolph S., Faul K., Gallagher K., B. Trangsrud H., Adams K., Graham S. & Terrance C. (2004). Freedom through self-sufficiency: A qualitative examination of the impact of domestic violence on the working lives of women in shelter. *Journal of Counseling Psychology*. 52(4):447-462.